

เทศน์เช้า วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันพระ วันพระคือวันบำเพ็ญตบะธรรม บำเพ็ญเพียรภาวนา เพราะว่าเราเกิดมาในวันโกนวันพระ เขาให้วันโกนเตรียมตัว วันพระให้ทำบุญกุศล เห็นไหม เราเกิดมาเป็นชาวพุทธ ถ้ามีวันพระวันโกนเราจะมีสติตั้ง สติตั้งมันได้ยังคิดนะ คนเราเวลามันทุกข์มันยาก มันทุกข์ยากไป มันถลาไปทั้งตัวใจ มันไม่ได้ยั้งคิด เหมือนจมอยู่กับในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง จมอยู่กับความทุกข์ความยากอยู่อย่างนั้น วันโกนวันพระทำให้เราได้มีสติ ให้เรามาทบทวนว่าไม่ให้เราจมอยู่กับความรู้สึกนึกคิดอันนั้น เราจมอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของเราเราก็ทุกข์นะ

เราเกิดมาบนโลกนี้ โลกนี้ของเราหรือเราเป็นของโลก? โลกนี้เป็นของเราหรือเราเป็นของโลกละ? เราเป็นของโลกนะ เราบอกว่าโลกนี้เป็นของเรา ไม่มีใครอยู่ค้ำฟ้าเลย ทุกคนอยู่ในหลุมหมด หรือไม่กี่เฒ่าไปทั้งนั้นแหละ ไม่มีใครอยู่เหนือโลกนี้ได้หรอก เราเป็นส่วนหนึ่งของโลก ถ้าเราเป็นส่วนหนึ่งของโลก นี่เวลาเราเกิดมา เราเกิดมาเราเป็นคน เราเป็นมนุษย์ หรือได้สถานะของมนุษย์ละ? แต่ว่าเราเป็นมนุษย์ เราเป็นคน ถ้าเราเป็นคนนะเรายึดมั่นถือมั่นของเรา แต่ถ้าเราได้สถานะความเป็นคนเราจะไม่ยึดตัว

นี่เวลาธรรมนะ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้มันต้องพลัดพรากแน่นอน ถ้ามันพลัดพรากแน่นอน สิ่งที่เราใช้ชีวิตอยู่นี้เราเห็นได้ เราทำได้ เราจับต้องได้ เราทำได้ เราจับต้องได้ เราบริหารจัดการมันได้ไหม? เราบริหารจัดการทางโลก ทางโลกเขาต้องมีการวิจยกันในการตลาดว่าอนาคตสิ่งใดมันจะเฟื่องฟู เห็นไหม ธุรกิจในขาขึ้น ตะวันกำลังขึ้น กับธุรกิจที่มันกำลังตก นี่ตะวันตกดิน เขาทำวิจยของเขา ในโลกนี้มันยังมีการเปลี่ยนแปลง

ชีวิตเราก็เหมือนกัน ชีวิตเรามันมีการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าเราสิ้นชีวิตไปละ? ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แล้วจิตนี้มันสิ้นไปไหม? จิตนี้มันไม่สิ้นไปเพราะมันเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะไง เพราะผลของวัฏฏะเราถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราเป็นมนุษย์หรือ

เราได้สถานะของมนุษย์ เราได้สถานะของมนุษย์เพราะเรามีบุญกุศล ถ้าเราไม่มีบุญกุศลนะจิตนี้ ไม่เคยตาย จิตนี้ไม่มีเว้นวรรค มันเวียนของมันไปตั้งแต่เทวดา อินทร์ พรหมลงมาถึงนรกอเวจี ใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อเรื่องของเขา

สัตว์ สัตว์บางตัวนิสัยดีมาก สัตว์บางตัวนิสัยเกเรมาก คนก็เหมือนกัน คนบางคนจินตนาการคิดว่าคนจะดีได้ขนาดนั้นนะ เวลาคนมันเลว มันก็เลยจนเราก็คิดไม่ถึงว่าคนมันจะเลวขนาดนั้น แล้วมันดีมันเลวมาจากไหนล่ะ? มันดีมันเลวมาจากความรู้สึกนึกคิดของเขา นี่ความรู้สึกนึกคิด อันนั้นมันดีหรือมันเลว ศาสนาไปแก้ตรงนั้น

ถ้าศาสนาไปแก้ตรงนั้นนะ เวลาคนเรา เห็นไหม นี่ถ้าใจมันดี กำจี้มันก็ดี เดียวนี้คนขายขี้ขี้ค่างควาย ขี้นก ขี้วัว ขี้ควาย เขาร่ำรายนะ ถ้าใจมันชั่ว มันหยาบเพชรรหยาบทองมันก็ชั่ว มันอยู่ที่หัวใจ แต่เราไปอยู่ที่โลกใจ โลกเราก็มองกันอยู่ข้างนอก นี่เราจะมองนะ เราเกิดมาโลกนี้เป็นของเรา โลกนี้เป็นของเรา แต่ถ้ามันแก้ไข นี่ถ้าใจมันดีธรรมมันแก้ที่นี้ ถ้ามันมีสติ มีสติ วันพระ วันโกน วันโกนเราเตรียมตัว วันโกนพระก็โกนผมโกนคิ้วไว้เพื่อจะลงอุโบสถ นี่พูดถึงวันโกนวันพระ

วันโกน วันพระ เราเป็นชาวพุทธ เห็นไหม นี่เป็นประเพณีวัฒนธรรม เราทำตามประเพณี ถ้าประเพณีเข้มแข็งนะ ใครไม่ทำหรือเราทำนอกเรื่องนอกราว เขาจะมองด้วยสายตาที่น่ากลัว แต่ ถ้าเราทำคุณงามความดีนะเขาจะมองด้วยสายตาชื่นชม ถ้าเขาชื่นชมนี้มันมาจากไหนล่ะ? มันก็มาจากหัวใจ ถ้าหัวใจมีหลักมีเกณฑ์ สิ่งที่ดีที่ชั่วทางโลกเราควบคุมได้ ถ้าเราควบคุมที่นั่น นี่ธรรมะๆ ที่เราพึงธรรมะๆ กัน

นี่ธรรมะ เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์

“อานนท์ เธอจงบอกบริษัท ๔ ให้ปฏิบัติบูชาเถิด อย่าบูชาเราด้วยอามิสเลย”

แต่ถ้าเราบูชาด้วยอามิส นี่อามิส บูชาด้วยอามิส เราทำบุญกุศลกันเราบูชาด้วยอามิส สิ่งนี้เป็นวัตถุ ถ้าเราปฏิบัติบูชา เราปฏิบัติพุทธโศ หลวงตาพูดคำนี้เราซึ่งมากนะ

“พุทธโศสะท้อนสามโลกธาตุ”

พุทโธนี่สะท้อนสามโลกธาตุ แต่เราพุทโธกันได้ไหม? เราพุทโธแล้ว คนภาวนาพุทโธ เป็นล้านๆ ครั้งทำไมมันไม่สะท้อนหัวใจเราเสียทีล่ะ? พุทโธมันสะท้อนสามโลกธาตุ เวลาจิต มันลงนะขนพองสยองเกล้า เวลาจิตมันลงนะขนลุกหมดเลย นี่มันสะท้อนนี่ไง เพราะจิตมัน เวียนตายเวียนเกิดในสามโลกธาตุ รูปภพ อรูปภพ จิตมันไปเกิด จิตนี้มันเป็น นี่โลกเป็นของเรา หรือเราเป็นของโลก? เราไปเกิดเป็นพรหม พรหมเป็นของเราหรือเราเป็นของพรหม? พอจิตมัน เวียนตายเวียนเกิดมันสะท้อนสามโลกธาตุ มันสะท้อนหัวใจนี่ไง

พุทโธนี่สะท้อนสามโลกธาตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกให้ปฏิบัติบูชาเรา เกิด ถ้าปฏิบัติบูชา เห็นใหม่ นี่สิ่งที่เวลาทรัพย์สมบัติทางโลกเราก็กี่แสวงหามา ทุกคนต้องการ ทั้งนั้นแหละ ทุกคนต้องการความสุข เกลียดความทุกข์ทั้งนั้น ทุกคนต้องการความมั่งมีศรีสุข ทุกคนไม่ต้องการความทุกข์ทนเข็ญใจ เรื่องธรรมดาทุกคนเป็นอย่างนั้นแหละ ทุกคนต้องคิดอย่าง นั้น แต่ถ้าจิตมันคืนะ เวลามันได้มา

นี่แบบทรัพย์สิ้นเวลาเรามีของเรา สมบูรณ์ของเรา เห็นใหม่ แล้วจิตใจเรามีหลักมีเกณฑ์ มันเป็นประโยชน์ มันเป็นบุญกุศลไปทั้งนั้นเลย แต่ถ้าจิตใจนะ ได้เงินทองมาแล้วจิตใจมันเป็น โทษล่ะ? จิตใจเป็นโทษมันเป็นขี้ข้าของเงินทองนั่นนะ ใ้ใช้ก็ไม่กล้าใช้ รักษาสมบัติไว้นะมันยิ่ง กว่าตุ๊กแกเผ่าสมบัติอีก นี่ปุโสเมเผ่าทรัพย์ ปุโสเมเผ่าทรัพย์ มันเป็นทุกข์ขึ้นมา เป็นทุกข์กับเราเลย ละ แต่ถ้าจิตใจ ถ้ามันทุกข์ทนเข็ญใจ ทุกข์ทนเข็ญใจมันก็ขาดแคลนเป็นธรรมดา ถ้าขาดแคลน เป็นธรรมดา ถ้าเรารักษาหัวใจล่ะ?

นี่แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เห็นใหม่ ถ้าเรารักษาใจของเรา ถ้าใจมันคืนะ ใ้ทุกข์จน หรือมั่งมีศรีสุขมันเป็นเรื่องภายนอก แต่เรื่องภายในมันรักษาหัวใจนี้ได้ ถ้ารักษาหัวใจนี้ได้ เรื่อง นั้นมันจะไม่เป็นภาระกับใจนี้เลย แต่ถ้าหัวใจเราบกพร่องอยู่แล้ว จิตใจเราขาดแคลนอยู่แล้วนะ นี่เล็กๆ น้อยๆ นะ เงินบาท ๒ บาทเขาฆ่าแกงกันนะ เงินบาท ๒ บาทเขาแย่งชิงกันนะ แต่เวลาเรา ใ้บุญกุศลเราใ้มากมายมหาศาล นี่ถ้าจิตใจเราพัฒนาขึ้นมา แล้วพัฒนาที่ไหนล่ะ?

“เรอจงปฏิบัติบูชาเถิด”

ถ้าบูชาพุทโธ พุทโธ นี่เงิน เวลาเขานับเงินกัน ๑ บาท ๒ บาท ๓ บาท ๔ บาท เขานับเป็น ร้อยเป็นพันนะ เราพุทโธ ๑ พุทโธ ๒ พุทโธก็ ๑ บาท ๒ บาท ๓ บาท มันนับไม่ได้ มันไม่เห็น คุณค่า แต่ถ้าใครเห็นคุณค่านะ จิตใจนี้มีคุณค่ามาก เวลาจิตใจมันปล่อยวางหมดนะ นี่มันเบา มัน

สบายของมันนะ แล้วสุขอันนี้ไม่เจือด้วยอามิส เราทำบุญกุศลนะ นี่ทำบุญกุศลทุกคนอยากมี
อยากมี อยากร่ำอยากรวย พอทำบุญกุศลแล้วถ้ามันมีศรีสุข มันร่ำรวยมานะเราก็ดีใจ นี่สิ่งนั้น
เป็นอามิส สิ่งนี้มันเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย

แต่เวลาจิตใจมันพุทโธ พุทโธ เห็นไหม นี่นาโน พุทโธ พุทโธ มันสะสมของมัน ถ้ามันมี
หลักมีเกณฑ์ของมัน ทรัพย์สมบัติอันนี้สิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า

“อานนท์ เธอจงบอกเขานะ ปฏิบัติบูชาเราเถิด”

ถ้าปฏิบัติบูชา บูชาใคร? บูชาพุทโธ ธัมโม สังโฆ เห็นไหม เวลาบูชาองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะ พุทโธ พุทโธ แล้วจิตมันเป็นพุทโธเสียเองล่ะ? ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็น
ตถาคต นี่พุทโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน แล้วทรัพย์สมบัติอันนี้มันหาที่ไหนล่ะ?

นี่เราคุยกันนะ เราคุยกันเราเห็นทรัพย์สมบัติ ไปวัดไปวา เห็นเขาสร้างวิจิตรพิสดาร อัฐ
วัดนี้เจริญรุ่งเรืองนะ เวลาหัวใจมันทุกข์มันร้อนมันจะรุ่งเรืองไหมล่ะ? อยู่ป่าอยู่เขานะ อยู่ที่สงบ
สงัด ถ้าจิตใจมันรุ่มเย็นนะมันก็รุ่มเย็น มันอยู่ที่สงบสงัด ถ้าจิตมันไม่รุ่มเย็นนะมันก็ร้อนของมัน
มันก็คิดคืดของมัน แต่คิดคืดของมันเราต้องการสัพปาเย ๔ เราต้องการสิ่งนี้เพื่อบังคับใจเรา
เพราะเรามีศีลมีธรรมเป็นข้อบังคับ

ถ้าเรามีศีลมีธรรมเป็นข้อบังคับ ศีล เห็นไหม บังคับให้เป็นปกติของใจ ศีละ ศีละ ศีลคือ
ศิวาที่มั่นคงของใจ ถ้าใจมันมั่นคงขึ้นมา อยู่ที่ไหนมันก็มีความสุข ถ้าความสุขอย่างนี้แล้วสังค
มันจะมีการแก่งแย่งกันไหม? สังคมจะมีการเบียดเบียนกันไหม? สังคมเบียดเบียนกันเพราะอะไร
ล่ะ? เพราะต่างคนต่างคิดต่างคนต่างทำไง มันก็ไปเบียดเบียนกันที่สังคมนั้น เห็นไหม แล้วสังค
ที่มันเบียดเบียนกันมันเกิดมาจากไหน? ก็เกิดจากความคิดของคน แล้วเราควบคุมที่ความคิดของ
คน แล้วความคิดของเขา เขาสุขเขาทุกข์ก็เรื่องของเขา เวลาเราสุขเราทุกข์มันบีบบีบหัวใจของเรา
สุขทุกข์อันนี้สิมันสำคัญ

ถ้าเราสุขของเรา เห็นไหม แล้วเขาบอกว่ามันไม่มีหรอก นรกสวรรค์นี่เขียนเสียให้ว
กลัว ธรรมะมันจะมีที่ไหน? พระก็พูดไปเรื่อยเปื่อย พระเขาอยากได้ของเรา เขาถึงพูดให้เรา
เสียสละไง พระเขาอยากได้ไง เวลาคนมันมีศรีสุขนะ เวลาจิตใจเขาทุกข์ เขาทุกข์ไหม? เงินทอง
บีบบีบไฟเขาไหม? พระนะทรัพย์สมบัติมันเป็นของโลกเขา เวลาโยมเขาทำบุญกุศลเขาทำไร่นา

ของเขา เขาหว่านพืชของเขา เขาเป็นเจ้าของนาของเขา เวลาเขาเก็บข้าว เก็บพืชผลของเขา เขาก็เกี่ยวเอาข้าวของเขาไป เพื่อนาบุญนะมันก็เหลือแต่เศษฟางอยู่ที่นั่นแหละ

นี่ถ้าพระมีสติสดุ้งเขาจะรู้อย่างนั้นนะ นี่มันสมบัติของเขา นี่มันความดีของเขา นี่เขาทำเพื่อของเขา แล้วเวลาพระพูดกับพระเพื่อเชิดชูความดีของเขาให้เขามั่นคง ไอ้กิเลสก็บอกว่่าก็พระมันอยากได้ เวลาพระให้ทำบุญๆ ก็พระกระเป๋าคงอยู่นั่นนะ ทำบุญๆ ไร ไอ้เราทำบุญเกือบตาย ทำบุญเกือบตาย แล้วหัวใจล่ะ?

อริยทรัพย์ ทรัพย์สิ่งนี้มันเป็นทิพย์ เป็นทิพย์หมายถึงว่ามันอยู่กับใจตลอดไป สมบัติเก็บไว้นะ ไฟไหม้ โจรลักต่างๆ มันจะสูญหายไปโดยไม่ได้ประโยชน์ สิ่งที่เสียดสละออกไปสิ่งนี้เป็นทิพย์ เสียดสละออกไปจากมือ ความลับไม่มีในโลก เราเป็นผู้เสียดสละซะเอง ของของนั่นอีกร้อยปีพันปีเราก็นึกได้ สดๆ ร้อนๆ สดๆ ร้อนๆ อยู่ก็กลางหัวใจ เห็นไหม นี่แล้วถ้าใครมีสติ มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา ธรรมะสดๆ ร้อนๆ คุณูปลาแดคเดียวสิ เขาจับปาลามาเขาต้องแดคเดียวนะ เพื่อรักษานอมอาหารไร

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็อยู่ในพระไตรปิฎกไร ธรรมะก็อยู่ในหนังสือไร หนังสือมันจดจารึกไว้มันไม่เนาไม่เปื่อยไร แต่หัวใจมันทุกข์ร้อนไร แต่ถ้ามันทำขึ้นมาในหัวใจ เห็นไหม สดๆ ร้อนๆ มันเกิดที่นี้ หัวใจมันสงบระงับที่นี้ มันรู้ของมันที่นี้ แล้วมันจะเข้าใจว่าบุญมันเป็นอย่างไร? บุญนี่เป็นอย่างไร? บุญคือความสุขใจ บุญคือความพอใจของเรา บุญคือสิ่งที่ไม่มีความขัดแย้งในใจ แล้วมันมีบุญกุศลขึ้นมา เห็นไหม เวลาฟังธรรมนี้ เออ เข้าใจ เออ หลวงพ่อเทศน์เนาะ บางคนมานั่งงนะ มาที่ไรหลวงพ่อด่าทุกวันเลย ไม่เห็นหลวงพ่อก็ด่าที่

นี่ไงเพราะจิตใจเขาไม่เปิดกว้าง มาที่ไรก็ด่าทุกทีเลย ไม่เห็นเทศน์สักที พระอะไรไม่เคยเทศน์ให้ใครฟัง มีแต่ด่าคน แต่ถ้าใจมันเป็นธรรม ไอ้โฮ มันสะท้อนหัวใจนะ ถ้ามันมีธรรมในหัวใจนะ เห็นไหม ไม่ลุ่มหน้าปะจุมูก ผิดก็คือผิด ถูกก็คือถูก ผิดใครทำก็ผิด ถูกใครทำก็ถูก เด็กมันก็ทำก็ถูก ผู้ใหญ่ทำก็ถูก ถ้ามันผิดใครทำก็ผิด นี่คือธรรม แล้วเวลาพูดธรรมะนี้มันพูด เห็นไหม เวลาหลวงตาท่านพูดไร

“เราไม่เคยว่าใครเลย เราว่ากิเลสของคนต่างหาก คนนี้เราไม่เคยว่าคนเลย”

เราเป็นเจ้าของโลก เห็นไหม โลกเป็นของเราหรือเราเป็นของโลก นี่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ ก็ชั่วคราว ไปว่าใคร? ต่างคนต่างเกิดมา เกิดมาแล้วเกิดมาพบพุทธศาสนา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์นะ เกิดมาสร้างแต่คุณงามความดี ใครจะว่ามีหรือไม่มี เขียนเสือให้วัวกลัว มั่นกลัวหรือไม่กลัว แต่ความลับไม่มีในโลก หัวใจมันรู้ว่าทำดีหรือทำชั่ว ถ้ามันทำชั่วของมัน มันก็นั่งทับกองมูลตรรกองคูด มันก็เร่าร้อนของมันอยู่อย่างนั้น ถ้ามันสร้างคุณงามความดี มันอยู่ที่ไหนมันก็มีคุณค่าของมัน มันก็มีความสงบระงับของมัน

พระโพธิสัตว์สร้างขึ้นมาแล้ว พระโพธิสัตว์ถึงไม่กลัวสิ่งใดใจ ถ้าเราทำคุณงามความดีของเราแล้วเรากลัวสิ่งใด? เราไม่กลัวสิ่งใด เห็นไหม ผู้ที่มีศีลสามารถกล้าหาญเข้าได้ทุกสังคม เพียงแต่ผู้มีศีลเขาไม่เข้าไปต่างหากละ โอ้พวกที่หน้าไหว้หลังหลอกนั่นนะมันเข้าไปนะ อู๊ย มีคุณธรรม มีคุณธรรม ในพระไตรปิฎกนะที่มีพระที่ว่าไปฉันทในบ้าน แล้วสุดท้ายแล้วที่นรกกระเรียน ไซ้ไหมที่มากินเพชรนิลจินดาไป แล้วมีปัญหาหนักมาก เวลาเรื่องจบแล้วนะ

“บัดนี้ เราจะไม่เหยียบเข้าชายนาคบ้านใครอีกเลย”

อย่าว่าแต่เข้าบ้านนะ แม้แต่ชายนาคบ้านเราจะไม่เหยียบเข้าไปอีกเลย เพราะมันไม่มีสิ่งใดเป็นประโยชน์ทั้งนั้น เราอยู่ในที่วิเวก อยู่ในอวาส อารามิก ผู้ที่ไม่มีเรื่อน เราเป็นผู้ไม่มีเรื่อนนะ พรหมจรรย์เขาอยู่ในป่าในเขา แล้วบอกว่าถ้าผู้มีศีลกล้าหาญทำไมไม่เข้าบ้านเขาละ? เข้าไปทำไม? เข้าไปให้มันมีผลกระทบไซ้ไหม? นี่พระองค์นั้นจะบอกเลย

“ตั้งแต่บัดนี้เราจะไม่เหยียบไปชายนาคบ้านใคร”

อย่าว่าแต่เข้าบ้านนะ ชายนาคบ้านยังไม่เหยียบเลย แล้วจะเข้าไปบ้านเขาทำไม? เห็นไหม ถ้ามันสงบสงัดได้ ฉะนั้น บอกว่าถ้าผู้มีศีลผู้มีธรรมองอาจกล้าหาญ ทำไมไม่เข้าไปบ้านเขาละ? องอาจกล้าหาญในธรรม ไม่ใช่องอาจกล้าหาญโดยโลก โดยโลกมันการคลุกคลี ด้วยการสอพลอ ด้วยการยกย่อง ด้วยการสรรเสริญ แต่โดยธรรม นี่พรหมจรรย์อยู่ที่ไหนเขาก็มีความสุขสงบระงับที่นั่น แล้วถ้าอยู่ที่มีธรรมนะ ธรรมะย่อมคุ้มครอง ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะจะคุ้มครอง ธรรมอยู่กับดวงใจนั้น

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป บอกว่า

“เธอจงมีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด อย่ามีสิ่งใดเป็นที่พึ่งเลย”

เราก็บอกกรรมที่ตัวบุคคลเราก็ไม่เอา เราจะไปเอากรรมในกระดาษ ปลาแห้ง ดากไว้
แห้งๆ ึง นี่ไปหากรรมในกระดาษ แล้วก็ตีความเข้ากับกิเลสของตัว แต่เวลากรรมในหัวใจของ
หลวงปู่มั่น กรรมในหัวใจของครูบาอาจารย์เรา หลวงปู่มั่นเรื่องคุณี่รำลือมาก หลวงตาเรื่องคุณี่รำ
ลือมาก ทำไมถึงคุณี่ละ? ก็คุณี่เลสพวกเราไง คุณี่ที่เราไม่รู้ไม่เห็นที่มันซับซ้อนอยู่นี่ ึง คุณี่ให้เรา
ให้เราเข้าใจ คุณี่ให้เราแก้ไข เพื่อให้เราเป็นคนดี ึง แต่คุณี่อย่างนี้ นี่ไม่มีลูกบหน้าปะจุมุก ึง แต่เราก็ไม่
ชอบ เราชอบให้คุณี่ใครก็ได้เว้นเราไว้คนเดียว คุณี่ใครก็ได้ต้องเว้นเราไว้คนเดียว เว้นไว้เพื่ออะไร
ละ? เว้นไว้ให้กิเลสมันพอกพูนขึ้นมาใช่ไหม?

นั่นพูดถึงเราปฏิบัติกรรมกัน เห็นไหม เราต้องกลับมาดูที่นี้ ดูที่ใจของเรา ใครจะสุข ใคร
จะทุกข์มันใจของเขา แต่เราเป็นเพื่อนฝูง เป็นสหธรรมิกกัน เราก็ช่วยเหลือกิจการกัน แต่โดยสัง
กรรมนะ นี่ปัจเจกตั้ง สันติภูริโก มันใจของใคร มีความสุขความทุกข์ก็ใจเขา เวลาใจของเรามี
ความสุขความทุกข์ก็ใจเรา แล้วถ้าเราแก้ไขใจของเราได้ เราจะเอากรรมอันนี้กิจการเขาได้ บอก
เขาได้ สั่งสอนเขาได้

ร่วมโพธิ์ร่วมไทรของเรานะ ถ้ามีครูบาอาจารย์เป็นหลักเป็นเกณฑ์จะมีร่วมโพธิ์ร่วมไทรเป็นที่
พึ่งอาศัย ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ของเรา เราก็ต้องพยายามชวนชวาย ปากกัดตีนถีบของเรา เอาตัว
รอดให้ได้ถ้าคนนั้นมีคุณธรรม ถ้าคนไม่มีคุณธรรม ร้องไห้ เสียใจ น้อยเนื้อต่ำใจ เราทุกข์ เรายาก
เราทุกข์ เรายาก แล้วใครจะทุกข์จะยากเกินใครละ? มันก็เท่ากัน มันก็เท่ากันนะ แต่ใครจะ
เข้มแข็ง เพื่อเอาใจของเรา เพื่อประโยชน์กับเรานะ

วันพระ เห็นไหม พระเป็นผู้ประเสริฐ จิตใจเราต้องเป็นพระ แล้วมันจะประเสริฐขึ้นมา
ในใจของเรา แล้วเราจะเป็นชาวพุทธสมบูรณ์แบบ ชาวพุทธของเรา พุทธที่ใจของเรา ไม่ใช่พุทธ
ที่ทะเบียนบ้าน เอวัง